

॥अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत॥



उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

**एम. ए. भाग - १**

**मराठी अभ्यासक्रम  
जून २०१४-१५ पासून**

**पेपर क्र. १**

- मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स.१८१८)  
MAR-111 : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (प्रारंभ ते इ.स.१६५०)  
MAR-121 : मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (इ.स.१६५० ते इ.स.१८१८)

**पेपर क्र. २**

**साहित्य समीक्षा व संशोधन**

- MAR-112 : साहित्य समीक्षा  
MAR-122 : संशोधन.

**पेपर क्र. ३**

**लेखकाचा अभ्यास (अण्णाभाऊ साठे)**

- MAR-113 : अण्णाभाऊ साठेच्या कथा व कादंबऱ्या  
MAR-123 : अण्णाभाऊ साठे - नाटक, लोकनाट्ये व प्रवास वर्णन

**पेपर क्र. ४**

**पर्यायी अभ्यासक्रम (कोणताही एक)**

- MAR-114 A & MAR-124 A : स्त्रीवादी साहित्य  
किंवा  
MAR-114 B & 124 B : वैचारिक साहित्य

## अभ्यासक्रमाबाबत महत्त्वपूर्ण सूचना

- १) शैक्षणिक वर्ष जून २०१४-१५ पासूनचा एम.ए. (प्रथम वर्ष) अभ्यासक्रम तीन वर्षांसाठी राहिल.
- २) सत्र पद्धतीचा हा अभ्यासक्रम आहे.
- ३) ६० गुणांची विद्यापीठीय लेखी परीक्षा राहिल. यामध्ये एक प्रश्न वस्तुनिष्ठ स्वरुपाचा असेल. बाकीचे प्रश्न दीर्घोत्तरी असतील.
- ४) ४० गुणांसाठी अंतर्गत परीक्षा महाविद्यालयात होईल. यामध्ये २० गुणांसाठी प्रत्येक सत्राला चाचणी परीक्षा, १० गुणांसाठी टिटोरियल व १० गुण हजेरी, विद्यार्थ्यांची वर्तणूक, अभ्यासक्रमातील गटचर्चा, त्याचबरोबर वर्गातील सेमिनार यासाठी हे गुण राहतील.

## उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव

एम.ए. मराठी भाग - १

जून - २०१४-१५ पासून

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास प्रारंभ ते १८१८

### अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

१. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाची ओळख करून घेणे.
२. भाषा आणि संस्कृतीच्या संदर्भात मध्ययुगीन वाङ्मयाचा अभ्यास करणे.
३. मध्ययुगीन गद्य-पद्य वाङ्मय निर्मितीच्या प्रेरणा जाणून घेणे.
४. मध्ययुगीन काळातील विविध राजवटींचा मराठी वाङ्मयावरील प्रभाव आणि परिणामांचा अभ्यास करणे.
५. मध्ययुगातील विविध वाङ्मय प्रवाहांचा अभ्यास करणे.
६. सामाजिक, सांस्कृतिक आणि राजकीय घटकांचा वाङ्मय निर्मितीच्या संदर्भातील प्रेरणांचा अभ्यास करणे.

**MAR - 111 : सत्र पहिले**

**कालखंड : प्रारंभ ते इ. स. १६५०**

### घटक : १ मराठी भाषा : उद्गम व विकास

- १.१. यादवकाळ : सामाजिक व सांस्कृतिक स्थित्यंतरे
- १.२. अपभ्रंश भाषा : महाराष्ट्रीय मराठी
- १.३. मराठी भाषेच्या उगम निश्चितीची प्रमाणके शिलालेख, ताम्रपट, ग्रांथिक पुरावे इ.
- १.४. मराठी भाषा व महाराष्ट्र संस्कृती : जडण घडण व वाटचाल

### घटक : २ मध्ययुगीन पद्यलेखनाच्या प्रेरणा व स्वरूप

- २.१ मध्ययुगीन पद्य : स्वरूप व वैशिष्ट्ये
- २.२ वारकरी संप्रदाय : प्रेरणा व स्वरूप
- २.३ संत कवी व संत कवयित्रींची काव्यरचना (स्थूल परिचय)
- २.४ संत साहित्याचे वाङ्मयीन योगदान

### घटक : ३ मध्ययुगीन गद्यलेखनाच्या प्रेरणा व स्वरूप

- ३.१ महानुभाव पंथ : तत्त्वज्ञान, स्वरूप, वेगळेपण, आचारधर्म
- ३.२ पंथीय आद्य गद्य ग्रंथ : लीळाचरित्र, दृष्टांतपाठ, सूत्रपाठ
- ३.३ महानुभाव साहित्याचा परिचय
  - ३.३.१ साती ग्रंथ रचना
  - ३.३.२ महदंबेचे धवळे
- ३.४ महानुभाव पंथियांचे वाङ्मयीन व सामाजिक योगदान

### घटक : ४ बहामनी कालखंडातील मराठी वाङ्मय रचना

- ४.१. बहामनी कालखंड : राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक स्थित्यंतरे व त्याचा मराठी साहित्यावर झालेला परिणाम.
- ४.२. संत एकनाथांचे वाङ्मयीन कार्य
- ४.३. सुफी पंथियांचे मराठी साहित्य
- ४.४. दत्त संप्रदाय : प्रेरणा, स्वरूप व वाङ्मयीन कार्य
- ४.५. वीरशैव संप्रदायाचे वाङ्मयीन कार्य

MAR 121 : सत्र दुसरे

मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास कालखंड इ. स. १६५० ते १८१८

**घटक : १ संत तुकाराम व संत रामदास यांचे वाङ्मयीन कार्य**

- १.१ वारकरी संप्रदायाचा कळस : संत तुकाराम महाराज
- १.२ संत तुकाराम महाराजांची अभंगगाथा : आशय व रचना (सामाजिक दृष्टीने)
- १.३ संत तुकारामकालीन इतर संत कवी (स्थूल परिचय)
- १.४ समर्थ रामदासांचे वाङ्मयीन कार्य : दासबोध, मनाचे श्लोक

**घटक : २ पंडिती काव्य : प्रेरणा, स्वरूप व वाङ्मयीन योगदान**

- २.१. पंडिती काव्याचे वेगळेपण, प्रेरणा व वैशिष्ट्ये
- २.२. प्रमुख पंडिती कवींचे वाङ्मयीन कार्य (स्थूल परिचय)
  - २.२.१. निरंजन माधव
  - २.२.२. वामन पंडीत
  - २.२.३. रघुनाथ पंडीत
  - २.२.४. मोरोपंत
- २.३. पंडिती काव्याचे वाङ्मयीन योगदान

**घटक : ३ बखर वाङ्मय : प्रेरणा, स्वरूप व वाङ्मयीन वेगळेपण**

- ३.१. बखर म्हणजे काय? निर्मितीच्या प्रेरणा व स्वरूप
- ३.२. वाङ्मयीन आकृतिबंध व काळानुसार वर्गीकरण
  - ३.२.१. शिवपूर्वकालीन बखर
  - ३.२.२. शिवकालीन बखर
  - ३.२.३. पेशवेकालीन बखर
- ३.३. मराठीतील प्रमुख बखरींचा परिचय
  - ३.३.१. महिकावतीची बखर
  - ३.३.२. पानीपतची बखर
  - ३.३.३. भाऊसाहेबांची बखर

**घटक : ४ शाहिरी काव्याचा परिचय**

- ४.१. शाहिरी काव्य : स्वरूप, प्रेरणा, निर्मितीची कारणे
- ४.२. शाहिरी काव्याचे प्रकार
  - ४.२.१. पोवाडा : रचनाबंध व वैशिष्ट्ये
  - ४.२.२. लावणी : रचनाबंध व वैशिष्ट्ये
  - ४.२.३. फटका व भेदिक रचना रचनाबंध व वैशिष्ट्ये
- ४.३. प्रमुख शाहिरांच्या काव्याचा परिचय
  - ४.३.१. रामजोशी
  - ४.३.२. होनाजी बाळा
  - ४.३.३. परशुराम
  - ४.३.४. अनंत फंदी
- ४.४. शाहिरी वाङ्मयाचे योगदान

**संदर्भ साहित्य:-**

- महाराष्ट्र सारस्वत - वि. ल. भावे, शं. गो. तुळपुळे
- मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १,२,३ ल. रा. पांगारकर

- मराठी वाङ्मयाचा इतिहास खंड १, २, ३ संपादक रा. श्री. जोग
- प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप - प्रा. ह. श्री. शेणोलीकर
- प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास - डॉ. बी. एन. पाटील
- महानुभाव गद्य - शं. गो. तुळपुळे
- नाथसंप्रदाय - म. रा. जोशी
- महानुभाव पंथ आणि त्यांचे वाङ्मय - श. गो. तुळपुळे
- वारकरी संप्रदाय आणि संतसाहित्य - डॉ. शिवाजीराव मोहिते
- महानुभवांचे योगदान - श्रीधर आकाशकर
- दत्त संप्रदायाचा इतिहास - रा. चि. ढेरे
- नाथ संप्रदाय आणि ज्ञानेश्वर - डॉ. कृ. ज्ञा. भिंगारकर
- नाथ संप्रदायाचा इतिहास - रा. चि. ढेरे
- सटीप एकनाथी भागवत - गो. ना. दातार
- संत एकनाथ चरित्र - ल. रा. पांगारकर
- एकाच पथावरील दोन पंथ भक्ती आणि सूफी - डॉ. अली मवकील
- पाच भक्ती संप्रदाय - रा. र. गोसावी
- महानुभाव साहित्य शोधसंचार - डॉ. अविनाश आवलगावकर
- साहित्य काही संप्रदाय आणि सिद्धान्त - अ. वा. कुलकर्णी
- भक्ती शोभा - डॉ. विलास खोले
- संत तुकाराम गाथा - तुकाराम तात्या पडवळ
- श्री रामदासाचे समग्र ग्रंथ - समर्थ रामदास
- संत तुकाराम चरित्र - ल. रा. पांगारकर
- भिजल्या वहीचे अभंग - बा. ग. परांजपे
- समग्र तुकाराम दर्शन - डॉ. किशोर सानप
- युगप्रवर्तक संत-तुकाराम-रामदास - डॉ. शरयू तायवाडे
- रामदासांचे साहित्यशासन - भा. श्री. परांजपे
- समाजजीवनातील तुकाराम - डॉ. तानाजी पाटील
- भाऊसाहेबांची बखर - स.र.वि.हेरवाडकर
- शिवछत्रपतीचे चरित्र (सभासद बखर) - स.र.वि.हेरवाडकर
- पानिपतचे बखर - स.र.वि.हेरवाडकर
- मराठी वाङ्मयातील संत रामदास - डॉ. व्ही. एन. पाटील, अर्थव पब्लि. जळगाव
- संत कबीर एक वाङ्मयीन शोध - डॉ. व्ही. एन. पाटील, अर्थव पब्लि. जळगाव
- महानुभाव वाङ्मय एक अभ्यास - डॉ. व्ही. एन. पाटील, अर्थव पब्लि. जळगाव
- महाकावतीची बखर - वि. का. राजवाडे
- शिवछत्रपतीचे चरित्र - दत्ता भगत
- मराठी शाहिरी पोवाडा - विश्वनाथ शिंदे

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव

एम.ए. मराठी भाग - १

जून - २०१४-१५ पासून

साहित्य : समीक्षा आणि संशोधन

अध्ययन अध्यापनाची वैशिष्ट्ये

१. साहित्य आणि समीक्षा यांचे महत्व जाणून घेणे.
२. वाङ्मयीन मूल्यमापनाची दृष्टी विकसित करणे.
३. समीक्षेविषयी योग्य ते समज निर्माण करणे.
४. समीक्षेविषयी क्षमता वाढविणे.
५. साहित्य निर्मिती, साहित्याचे मूल्यमापन, संकल्पना समजून देणे.
६. साहित्य समीक्षे विषयक जाण, दृष्टीकोन निर्माण करणे.

MAR 112 : समीक्षा (सत्र पहिले)

घटक : १ समीक्षा : संकल्पना आणि स्वरूप

- १.१. समीक्षा : व्याख्या, हेतू, प्रयोजन
- १.२. समीक्षा व्यवहार (प्रक्रिया) : वाचन, आकलन, आस्वादन, परिशिलन (मूल्यमापन)
- १.३. समीक्षा आणि सर्जनशीलता : लेखक-वाचक आणि समीक्षक परस्पर संबंध.
- १.४. समीक्षेची कार्ये : ग्रंथ परिचय, अभिप्राय, परीक्षण, उत्कृष्ट साहित्य निर्मितीला प्रेरणा इ.

घटक : २ समीक्षा आणि इतर शास्त्र परस्परसंबंध

- २.१. समीक्षा आणि समाजशास्त्र
- २.२. समीक्षा आणि मानसशास्त्र
- २.३. समीक्षा आणि इतिहास
- २.४. वाङ्मयीन मूल्य व जीवनमूल्य यांचा परस्पर संबंध

घटक : ३ समीक्षेच्या विविध पद्धती (स्वरूप, वैशिष्ट्ये व उदाहरणे अपेक्षित)

- ३.१. चरित्रात्मक/ऐतिहासिक - समीक्षा पद्धती
- ३.२. समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धती
- ३.३. सौंदर्यशास्त्र समीक्षा पद्धती
- ३.४. मानसशास्त्रीय समीक्षा पद्धती
- ३.५. आस्वादक समीक्षा पद्धती  
(समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीने - दात - सरदार जाधव यांच्या कादंबरीची समीक्षा)

घटक : ४ मराठीतील समीक्षकांचा परिचय

- ४.१. शरदचंद्र मुक्तिबोध
- ४.२. वा. ल. कुलकर्णी
- ४.३. यशवंत मनोहर
- ४.४. रा. ग. जाधव
- ४.५. गंगाधर गाडगीळ

## MAR 122 : सत्र दुसरे

### संशोधन

#### अध्ययन अध्यापनाची वैशिष्टे

१. संशोधन विषयक जाण वाढविणे.
२. संशोधन प्रक्रिया समजून देणे.
३. संशोधन लेखन/मांडणी लक्षात आणून देणे.
४. साहित्यात संशोधनाचे महत्त्व

#### घटक : १ संशोधन : व्याख्या व स्वरूप

- १.१. संशोधन संकल्पना : संज्ञा व व्याख्या
- १.२. संशोधनाचा हेतू, प्रेयाजन/ कार्य
- १.३. शोधक्रियेची पथ्ये व संकेत
- १.४. संशोधनाची आवश्यकता किंवा गरज

#### घटक : २ संशोधनाची व्याप्ती

- २.१. सामाजिक क्षेत्रातील संशोधन
- २.२. भाषा क्षेत्रातील संशोधन
- २.३. साहित्य आणि कला क्षेत्रातील संशोधन
- २.४. संशोधनाची वाङ्मयीन व सामाजिक स्तरावरील उपयुक्तता

#### घटक : ३ विविध संशोधन पद्धतीचा परिचय

- ३.१. अवगामी (निगमनात्मक) व उद्गामी
- ३.२. ऐतिहासिक संशोधन पद्धती
- ३.३. समाजशास्त्रीय संशोधन पद्धती
- ३.४. विश्लेषणात्मक संशोधन पद्धती
- ३.५. तुलनात्मक संशोधन पद्धती

#### घटक : ४ संशोधन आराखड्याचे लेखन/प्रारुपाची मांडणी

- ४.१. संशोधन समस्या व समस्येची मांडणी (विषय शीर्षक, विषयाचे महत्त्व, गृहित कृत्ये, व्याप्ती मर्यादा)
- ४.२. संशोधन सामग्री/साधने (प्राथमिक, दुय्यम, लिखित, अंतर्गत, बाह्य, मुलाखत, प्रश्नावली)
- ४.३. संशोधन साधनांची ग्राह्य अग्राह्य चिकित्सा
- ४.४. संशोधन लेखन पद्धती
- ४.५. संदर्भ सूची, निर्देश सूची, सारांश-मांडणी व तंत्र (परिशिष्टे इ.)

अंतर्गत गुणांसाठी - (निवडक विषयावर किमान दहा पानांचा संशोधन आराखडा तयार करणे.)

#### संदर्भ साहित्य:-

- दात - सरदार जाधव, जनशक्ती वाचक चळवळ, औरंगाबाद
- साहित्य सिध्दांत - रेने वेलेक, ऑस्टीन वॉरेन - अनुवाद स.गं.मालशे
- समीक्षेची नवी रूपे - गंगाधर पाटील

- टीकास्वयंवर - भालचंद्र नेमाडे
- साहित्य : निर्मिती आणि समीक्षा - वा.ल.कुलकर्णी
- समिक्षेची क्षितीजे - डॉ. श्यामला मुजुमदार
- साहित्य निर्मिती व समीक्षा - दि. के. बेडेकर
- टीकाविवेक - श्री.के.क्षीरसागर
- मराठी समिक्षेची वाटचाल - गो.म.कुलकर्णी
- नवसमीक्षा काही विचार प्रवाह - संपादक गो.म.कुलकर्णी
- मराठी साहित्य स्वातंत्र्योत्तर संदर्भ - रा.ग.जाधव
- सौंदर्यानुभव - प्रभाकर पाध्ये
- जास्वंद - माधव आचवल
- पोत - द. ग. गोडसे
- भाषा व साहित्य : संशोधन (खंड दुसरा) - महाराष्ट्र साहित्य परिषद पुणे
- संशोधन : पद्धती, प्रक्रिया, अंतरंग - दु. का. संत, पुणे विद्यार्थी गृह, पुणे. १९८८
- शोध विज्ञानकोश - दु. का. संत, पुणे विद्यार्थी गृह, पुणे
- संशोधनाची क्षितीजे - भा. ल. भोळे, नागपूर.
- मराठी विज्ञान साहित्य - समीक्षा व संशोधन, डॉ. फुला बागूल, अथर्व पब्लिकेशन्स, जळगाव.
- साहित्य : अध्यापन व प्रकार - श्री. पु. भागवत, पाप्युलर व मौज प्रकाशन. १९८७
- ग्रंथ वर्णन व ग्रंथसूची - रा. के. लेले, जोशी, लोखंडे प्रकाशन, पुणे.
- शोध निबंधाची लेखन पद्धती - स. ग. मालशे, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई.
- अभ्यास आणि संशोधन - रा. भा. पाटणकर, सत्यकथा एप्रिल १९७२
- साहित्य संशोधन आणि समीक्षा - मालशे मिलिंद, समाजप्रबोधन पत्रिका अंक १२६, जाने.-मार्च १९९४



उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव

एम.ए. मराठी भाग - १

जून - २०१४ -१५ पासून

लेखकाचा अभ्यास : अण्णाभाऊ साठे

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

१. लेखकाच्या वाङ्मयीन कर्तृत्वाचे आकलन करून घेणे.
२. लेखकाच्या व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय
३. लेखकाच्या साहित्यकृतीतून तत्कालीन सामाजिक, सांस्कृतिक घटनांचा प्रवृत्तीचा शोध घेणे.
४. लेखकाचे वाङ्मयीन योगदान
५. लेखकाचे वाङ्मयीन कलाकृतीतून होणारा जीवनमूल्यांचा परिचय अभ्यासणे.

MAR 113 : सत्र पहिले

साहित्यिक अण्णाभाऊ साठे

घटक १ - अण्णाभाऊ साठे - व्यक्तिमत्व - जडणघडण

घटक २ - अण्णाभाऊ साठे यांचे वाङ्मयीन कार्य व त्याची वैशिष्ट्ये

घटक ३ - अण्णाभाऊ साठे लिखित कलाकृतींचा अभ्यास

३.१. निवडक कथा - स्मशानातील सोनं	बिलवरी	सापळा
उपकाराची फेड	रक्ताचा टिळा	जोगीण
तमाशगीर	डोळे	भूताचा मळा
प्रायश्चित	अमृत	लाडी
काडीमोड		

३.२. कादंबरी - १. फकिरा

२. संघर्ष

कादंबारीकार - अण्णाभाऊ साठेची वैशिष्ट्ये

३.३. अण्णाभाऊंच्या साहित्याची मराठी समीक्षेने घेतलेली दखल

MAR 123 : सत्र दुसरे

लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे

- लोकनाट्याचे जनक शाहीर अण्णाभाऊ साठे  
अण्णाभाऊ साठेच्या गाजलेल्या पोवाडे व लावण्या  
१. माझी मैना गावावर राहिली --  
२. जग बदल घालुनी घाव  
३. मुंबईची लावणी  
४. शिवारी चला  
५. रवि आला लावुनी तुरा  
६. एकजुटीचा नेता  
७. दुनियेची दौलत सारी  
८. महाराष्ट्रावरुनी टाक ओळावून काया
- अण्णाभाऊंचे लोकनाट्य - १. अकलेची गोष्ट  
२. दुष्काळात तेरावा
- प्रवास वर्णन : माझा रशियाचा प्रवास

### संदर्भसाहित्य

- लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे : निवडक वाङ्मय, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई-१४.
- माझा रशियाचा प्रवास, सुरेश एजन्सी पुणे
- अण्णाभाऊ साठे साहित्य व समाजचिंतन - डॉ. अश्रू जाधव
- अंधारातील लावण्या - संपा. य. न. केळकर
- लोकरंगभूमी - प्रभाकर मांडे
- लोकसंस्कृती बंध-अनुबंध - द. ता. भोसले
- तमाशा लोकरंगभूमी - रूस्तम अचलखांब
- मराठी साहित्य : प्रेरणा व स्वरूप - गो. मा. पवार, हातकणंगलेकर

## उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव

एम.ए. मराठी भाग - १

जून - २०१४-१५ पासून

स्त्रीवादी साहित्य

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

१. मराठी साहित्यातील नव प्रवाहांचा परिचय करून देणे.
२. स्त्रीवाद या वाङ्मयीन प्रवाहाच्या प्रेरणा व प्रवृत्ती यांचा अभ्यास करणे.
३. स्त्रीवादी वाङ्मयीन प्रवाहाचे वेगळेपण लक्षात आणून देणे.
४. मराठीतील स्त्रीवादी साहित्य कलाकृतींचा अभ्यास करणे व स्त्रीवादी जाणीवांचे स्वरूप परिचित करून देणे.

MAR 114 A : सत्र पहिले

स्त्रीवादी साहित्य

घटक १ : स्त्रीवादाची प्रेरणा - स्वरूप व संकल्पना.

घटक २ : पाश्चात्य स्त्रीवादी साहित्याचा स्थूल परिचय.

घटक ३ : मराठी साहित्यातील स्त्रीवादी जाणीवा.

घटक ४ : स्त्रीवादी दृष्टिकोनातून पुढील साहित्यकृतींचा अभ्यास (कथा व काव्य वाङ्मय प्रकार)

कविता संग्रह : १. वेणा - नीरजा

२. माणूसपणाच भिंग बदलल्यावर - मलिका अमर शेख

कथा संग्रह : १. जावे तिच्या वंशा - प्रिया तेंडूलकर

२. अशी वेळ - सानिया

MAR 124 A : सत्र दुसरे

स्त्रीवादी साहित्य

घटक १ - स्त्रीवाद आणि स्त्री मुक्तीची आंदोलने (जागतिक आणि भारतीय)

घटक २ - महाराष्ट्रातील स्त्रीवादी चळवळ

घटक ३ - मराठीतील स्त्रीवादी साहित्य प्रवाह

घटक ४ - स्त्रीवादी दृष्टिकोनातून पुढील साहित्यकृतींचा अभ्यास (नाटक व आत्मचरित्र वाङ्मय प्रकार)

नाटक : १. आई रिटायर होते - अशोक पाटोळे

२. कुसुम मनोहर लेले - अशोक समेळ

आत्मचरित्र : १. समिधा - साधना आमटे

२. सांगत्ये ऐका - हंसा वाडकर

संदर्भसाहित्य

- स्त्रीसुक्त - अश्विनी धोंगडे
- कुसुम मनोहर लेले - अशोक समेळ, मॅजेस्टीक प्रकाशन
- सांगत्ये ऐका - हंसा वाडकर
- वेणा - नीरजा, मैत्रेय प्रकाशन, मुंबई
- समिधा - साधना आमटे, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई
- आई रिटायर होते - अशोक पाटोळे

- निरर्थकाचे पक्षी - नीरजा, पॉप्युलर मुंबई
- माणूसपणाचे भिंग बदलल्यावर - मलिका अमर शेख, लोकवाड्मय, मुंबई
- अशी वेळ - सानिया, मौज प्रकाशन, मुंबई
- मिहीर - पद्मा गोळे
- जावे तिच्या वंशा - प्रिया तेंडूलकर
- माझा खेळ मांडू दे - सई परांजपे
- नाच गं घुमा - माधवी देसाई
- स्त्री-पुरुष तुलना - विलास खोले
- स्त्रीयांची शतपत्रे - डॉ. स्वाती कर्वे
- स्त्री विकासाच्या पाऊलखुणा - डॉ. स्वाती कर्वे
- स्त्री विकासाचे नवे क्षितीज - डॉ. स्वाती कर्वे
- स्त्री प्रश्नाची वाटचाल परिवर्तनाच्या दिशेने - डॉ. विद्युत भागवत
- मराठी नाटककारांची नाटके - डॉ. मधुरा कोरात्रे
- स्त्री समस्या आणि आजचे नाटक - डॉ. मधुरा कोरात्रे
- स्त्रीवादी संकल्पना व उपयोजन-संपा. डॉ. मंगला वरखेडे, का. स. वाणी, धुळे
- महिलांचे सामाजिक सांस्कृ. योगदान-डॉ.किसन पाटील, डॉ. विनय पाटील, अथर्व प्रका. जळगाव
- भारतीय स्त्री जीवन - गीता साने
- ज्योतिबा फुले आणि स्त्री मुक्तीचा विचार - डॉ. गेल ऑम्ब्रेट, लोकवाड्मय गृह १९९०
- स्त्रीवादी समीक्षा, स्वरूप आणि उपयोजन - डॉ. अश्विनी धोंगडे, दिलीपराज प्रकाशन पुणे १९९३
- स्त्री-पुरुष तुलना - संपा. डॉ. स. गं. मालशे, मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय
- बायकडा - श्री. के. क्षीरसागर
- बायकांचा जन्म - शांता किलॉस्कर
- हिंदू संस्कृती आणि स्त्री - आ. ह. साळुंके
- स्त्री प्रश्नांची चर्चा १९ वे शतक - प्रतिभा रानडे
- भारतीय स्त्री जीवन - लीला पाटील
- स्त्रीवाद स्वरूप आणि समीक्षा - डॉ. अश्विनी धोंगडे
- श्रीवाणी - स्त्री साहित्य विशेषांक - सप्टें. ऑक्टो. १९९३, का. स. वाणी प्रगत अध्ययन केंद्र धुळे
- अनुष्ठुभ - स्त्रीवाद विशेषांक - ऑक्टो. १९८७
- महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका - अंक २५८ जुलै सप्टें. १९९१
- स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन - संपा. मंगला वरखेडे, का. स. वाणी प्र. अ. केंद्र धुळे
- Feminism in our time - Edited by Miriam Schneir Vintage १९९४
- स्त्रीवादी कादंबऱ्या - शंकर सारडा, पुष्प प्रकाशन
- स्त्रीवाद आणि समाज परिवर्तन - डॉ. वंदना महाजन, अथर्व पब्लिकेशन्स, जळगाव.
- स्त्री सबलीकरण आणि वृत्तपत्रे - डॉ. शुभदा ठाकरे, प्रा. वैशाली भामरे, अथर्व पब्लि. जळगाव.
- चारचौघी : एक दृष्टिकोन, रजनी अपसिंगेकर, लोकवाड्मय गृह मुंबई
- आशा बगे : एक दर्शन, डॉ. आशा सावदेकर, लोकसत्ता २४/१२/२००६
- मुलाखत आशा बगे यांची, उषा तांबे, साहित्य दिवाळी २००६.
- स्त्री अभ्यासाच्या दिशा - डॉ. सुनंदा अहिरे, प्रा. उषा साळूंखे, अथर्व पब्लि. जळगाव.
- साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेत्या आशा बगे, रुपाली शिंदे, साप्ताहिक सकाळ ६/१/२००७.
- महाराष्ट्रातील स्त्रीविषयक सुधारणावादाचे सत्ताकारण-डॉ. नारायण भोसले, अथर्व पब्लि. जळगाव.

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ जळगाव

एम.ए. मराठी भाग - १

जून - २०१४-१५ पासून

OR

वैचारिक साहित्य

MAR 114 (B)

अध्ययन-अध्यापनाची उद्दिष्टे

१. मराठी साहित्यातील वैचारिक साहित्याची ओळख करून देणे.
२. आधुनिक काळातील प्रबोधनवादी चळवळी व परिवर्तन यांच्या जाणीवांचा परिचय करून देणे.
३. प्रबोधनवादी चळवळीतील कार्यकर्त्यांच्या वैचारिक कर्तृत्वाचा आढावा घेणे.
४. प्रमुख लेखकांच्या वैचारिक साहित्यातील जाणीवांपासून प्रेरणा घेणे.

सत्र पहिले

घटक १ : वैचारिक साहित्य : संकल्पना, स्वरूप व प्रेरणा

- १.१ वैचारिक साहित्य म्हणजे काय?
- १.२ वैचारिक साहित्य लेखनाच्या प्रेरणा
- १.३ वैचारिक साहित्याचे गुण विशेष
- १.४ समकालीन समाज आणि वैचारिक साहित्य : सहसंबंध

घटक २ : वैचारिक साहित्य : प्रबोधन आणि परिवर्तन

- २.१. प्रबोधन म्हणजे काय? प्रबोधनाच्या प्रेरणा
- २.२. प्रबोधन व परिवर्तन यांच्यातील सहसंबंध
- २.३. आंग्लकालीन प्रबोधनवादी चळवळ व वैचारिक लेखनाचा प्रारंभ
  - २.३.१. लोकहितवादी
  - २.३.२. सत्यशोधक समाज
  - २.३.३. ब्राम्होसमाज
  - २.३.४. ब्राम्हण-ब्राम्हणेत्तर चळवळ
  - २.३.५. नियतकालीकांतील वैचारिक लेखन

घटक ३ : वैचारिक साहित्यकृतीचा अभ्यास

- ३.१. बहिष्कृत भारतातील अग्रलेख - संपा. रत्नाकर गणवीर
- ३.२. दलितांचे प्रबोधन - डॉ. गंगाधर पानतावणे

MAR - 124 (B) सत्र दुसरे

वैचारिक साहित्य

घटक १ - आधुनिक काळातील प्रबोधन - परिवर्तनवादी चळवळीतील विचारवंतांचे कार्य

- १.१. महात्मा जोतीराव फुले
- १.२. महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे
- १.३. गोपाळ गणेश आगरकर
- १.४. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर
- १.५. संत गाडगेबाबा

## घटक २ – वैचारिक साहित्य – आशय आणि अभिव्यक्ती

- २.१. मानवी जीवनमूल्य दर्शन
- २.२. समाजातील अनिष्ट रूढी, चालीरिती, अंधश्रद्धा व त्यांचे परिणाम
- २.३. स्वातंत्र्य-समता-बंधुता ही त्रीसूत्री व सामाजिक फलश्रुती
- २.४. वैचारिक लेखनाची अभिव्यक्ती व भाषाशैली

## घटक ३ – वैचारिक साहित्यकृतींचा अभ्यास

- ३.१. भूमिका – यशवंतराव चव्हाण (निवडक वैचारिक लेख)
- ३.२. विचार तर कराल – डॉ. नरेंद्र दाभोळकर (वैज्ञानिक दृष्टीकोन, धर्मचिकित्सा व विवेकवाद)

## संदर्भसाहित्य

- भूमिका – यशवंतराव चव्हाण, रोहन प्रकाशन, विशेष जनआवृत्ती, शनिवारपेठ पुणे.
- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे निवडक लेख – डॉ. गंगाधर पानतावणे, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे
- नवयान – विषमताअंताचा लढा – मिलिंद किर्ती, लोकवाड्मय
- समाजविमर्ष – भा. ल. भोळे,
- म. ज्योतिराव फुले चरित्र – धनंजय कीर
- भारतीय तत्वज्ञान – वैचारिक आणि सामाजिक संघर्ष –
- म. ज्योतिबा फुले आणि स्त्री मुक्तीचा विचार – डॉ. गेल ऑम्ब्रेट, लोकवाड्मय
- म. फुले यांचे शैक्षणिक कार्य – तानाजी ठोंबरे,
- म. फुले आणि शेतकरी चळवळ – अशोक चौसाळकर
- म. फुले आणि धर्म – आ. ह. साळुंखे, लोकवाड्मय
- आधुनिक महाराष्ट्राचे शिल्पकार – संपा. बाळ सामंत
- ज्योतिरावांची समता संकल्पना – भा. ल. भोळे
- महात्मा फुले आणि सांस्कृतिक संघर्ष – भारत पाटणकर
- जात, वर्ग व परिवर्तनाचा लढा – संपा. विलास रणसुभे
- डॉ. आंबेडकर चिंतन – केशव मेश्राम
- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांच्या सामाजिक व राजकीय चळवळी – कृष्णा मेंनसे
- डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे निवडक भाषणे – संपा. विजय सुरवाडे
- आंबेडकरी चळवळीचे अंतरंग – अर्जुन डांगळे
- दलित विद्रोह – अर्जुन डांगळे
- महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांच्या राजकीय व सामाजिक चळवळी – तानाजी ठोंबरे
- विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे बहुजनवादी राजकारण – भा. ल. भोळे
- विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे धर्मविषयक विचार – डॉ. अशोक चौसाळकर
- राजर्षी शाहू वसा आणि वारसा – गोविंद पानसरे
- महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे यांचे १०१ मौलिक विचार – संकलन भा. ल. भोळे
- भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे १०१ मौलिक विचार – संकलन अविनाश सहस्त्रबुद्धे
- म. ज्योतिबा फुले यांचे १०१ मौलिक विचार – संकलन नागनाथ कोथापळे
- राजर्षी शाहू यांचे १०१ मौलिक विचार – संकलन द. ता. भोसले
- आगरकर विचार – भा. ल. भोळे, अशोक चौसाळकर, तानाजी ठोंबरे, लोकवाड्मय
- आगरकरांचे धर्मचिंतन – भा. ल. भोळे, लोकवाड्मय
- आगरकरांचे सांस्कृतिक साहित्यविषयक विचार – तानाजी ठोंबरे, लोकवाड्मय

## नोकरी, रोजगार व व्यवसायाच्या संधी

१. एम.ए. मराठीच्या अभ्यासक्रमात विद्यार्थ्यांना स्पर्धात्मक परीक्षा (MPSC, UPSC)साठी उपयुक्त अभ्यासक्रम.
२. नेट, सेट परीक्षेचा अभ्यासक्रम डोळ्यासमोर ठेवून तयार केलेला अभ्यासक्रम विद्यार्थ्यांना उपयुक्त आहे.
३. प्रकाशन व्यवसाय, मालिका निर्मिती यात चांगली संधी आहे. लेखन कौशल्याला वाव आहे.
४. पुरातत्त्व विभाग, प्राचीन शिलालेख व इतर उपयुक्त ऐतिहासिक माहितीसाठी अभ्यासक्रम उपयुक्त आहे. केंद्र व राज्य सरकारच्या शासकीय विभागात नोकरीची संधी आहे.
५. निकोप विचारसरणीचा विद्यार्थी घडविण्यासाठी समीक्षात्मक व संशोधनात्मक घटकांवरील अभ्यासक्रम उपयुक्त आहे. त्यातून समिक्षेची आवड असणाऱ्या विद्यार्थ्यांना साहित्य अकादमीच्या प्रोत्साहन योजनेत मोठी संधी आहे.
६. वैचारिक साहित्यातून विद्यार्थ्यांना वृत्तपत्रीय विभागात वैचारिक लेखन करण्याची व अर्थाजनाची संधी आहे. त्याचप्रमाणे मिडियामध्ये रोजगाराची चांगली संधी आहे.
७. डी.एड., बी.एड.च्या अभ्यासक्रमांना व त्यांच्या पात्रता परीक्षेला उपयुक्त ठरणारे अभ्यासक्रम घटक शिक्षण क्षेत्रातील रोजगारनिर्मितीसाठी पूरक आहेत.
८. समाजातील सर्व घटकांचा विचार करून व्यवसायाभिमुख व रोजगाराची प्रेरणा देणारा मराठीचा हा अभ्यासक्रम आहे.